

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Фото Г. Оборської

КРАЇНА МРІЙ САЛЮТОЄ

Фестиваль “Країна мрій” – це, передовсім, утілена мрія ініціатора й натхненника цього дійства, Олега Скрипки, до здійснення якої відомий рок-музикант ішов наполегливо й послідовно впродовж кількох років. Цей задум акумулював прагнення і зацікавленість фольклористів, музикантів і художників, які

воліють бачити українську етніку сучасною і привабливою. У результаті маємо свято, про яке, можливо, і не мріяли кияни, які дедалі відчутніше стикаються із тиском кічу, агресивних шоу і... нудьги.

Про фестиваль читайте на стор. 16

НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ – ЧЕРЕЗ ВІКИ

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка
Українська Народна Партія

запрошуєть 16 липня 2005 року
Парк ім. Т. Шевченка о 10 годині

великий концерт-толока “ЧУМАК ВОЛИ ЗАКЛАДАЄ”
з нагоди початку мистецької просвітницької акції
“Сіль землі — Чумацьким шляхом”

У програмі чумацьке дійство за участю провідних творчих колективів м. Києва, чоловічого народного хору “Чумаки”, заслуженого народного ансамблю пісні і танцю “Дарничанка”, народного хору “Надія”, народного хору “Гомін”, ансамблів “Червона калина”, “Журавка”, “Зорянка”, “Чарівниця”, провідних артистів України.

Ведуча Тетяна НЕГРІЙ

З Указу Президента України № 1086/2005:

“Визначити одним із головних напрямів діяльності органів виконавчої влади реалізацію державної політики щодо захисту прав дітей, перш за все дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування”.

Стор. 4–5

Розпо- відь про україн- ське село із позиції стилісти- ки часу

Стор. 8–9

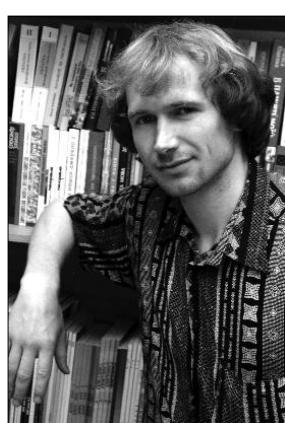

10 років тому Україна прощалася з Олесем Гончарем

Стор. 11–12

Про по- шуки себе в творчос- ті і спіль- ної мови з іншим че- рез діалог у проекті “Синергія поступу”

Стор. 14–15

УСЬОГО НА РАХУНКУ
ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ –
708 807 грн. 33 коп.

КРОКУЄМО ЛІВОЮ

Перший з'їзд президентської партії "Народний Союз "Наша Україна", який відбувся в Києві 9 липня 2005 року, привернув до себе значну увагу: і політиків, і громадськість цікавило, чи відвідає Президент України це зібрання, і що він скаже своїм однопартійцям. Знайшлися люди, які переконали Главу держави, що і йому, і Україні буде вигідніше, коли Президент буде їх патроном партії.

Аби не давати додаткових підстав для поширення думок про номенклатурну природу партії, її фактичні керівники (Петро Порошенко, Роман Безсмертний, Юрій Івануров та Микола Мартиненко) вирішили не демонструвати силу й не збирати з'їду в Палаці "Україна", й обрали історичний актовий зал Київської політехніки.

Умовна скромність не затушувала того факту, що це з'їзд партії **особливої** на українській політичній сцені. Це засвідчували численні іноземні автомобілі та розкішні автобуси, що привезли делегатів із областей: навряд чи може собі таке дозволити партія, яка виростає з народних мас. Це засвідчуvalа переважно російськомовна атмосфера кулуарів, що нагадувала з'їди НДП, коли та партія була провладна чи, врешті-решт, пішні з'їди СДПУ(о). Тому не є риторичним питанням: що в нас змінилося внаслідок зміни влади?

Це питання пролунало і на з'їзді НСНУ. Була відповідь-вправдання: нова влада надто мало при владі, рано говорити про реальні зміни. Стрілки відповідальності переводили на уряд, мовляв, окрім його членів, замість того, щоб працювати, "піарятися" себе. Ще три важливими від того переведення стрілки і пошуку ворогів серед членів колишньої коаліції "Сила народу" були перманентні нагадування, що НСНУ — особлива партія, з особливим потенціалом та особливими завданнями...

Тому голова Національної спілки письменників Володимир Яворівський сказав, що нині українці мають чи не останній даний долео шанс збудувати державу, якої прагне українська душа. Він просив президентське оточення не блокувати правди на шляху до Президента. Звертаючись до цього оточення, яке нині є головним ядром НСНУ, голова письменницької спілки сказав: "Хлопці, ви не взяли Бога за бороду. Я переконаний, що в оточенні Президента мають бути моральні авторитети української нації, а не ті чиновники, із яких хтось дав більше гроші на вибори, а хтось менше". Однак іронічні посмішки, які після таких слів заграли на вустах членів президії з'їзду, змушують припустити, що їх філософія шляху до перемоги є іншою.

Президія НСНУ — Юрій Івануров, Петро Порошенко, Роман Безсмертний, Микола Мартиненко — явно когось очікували. Скромний виступ голови Ради партії Романа Безсмертного означав, що стратегіч-

гію заявить почесний голова партії Віктор Ющенко. Так і сталося.

Президент України побажав НСНУ довгої дороги в політиці і сказав, що в залі сидять представники тієї сили, яка не програвала. А ще Глава держави назавв основні виклики, які нині стоять перед державою і на які мають відповісти представники НСНУ. За словами Віктора Ющенка, перші кроки, які було обіцяно під час Помаранчевої революції, уже зроблено. Внесено зміни до державного бюджету на 2005 рік і збільшено соціальні виплати. Відбулася детінізація економіки, і нині вже через бюджет розподіляються 32 відсотки національного продукту (за попередньою влади цей показник становив 27%). Президент України навів приклад Польщі, де публічно розподіляється 47 % фінансів держави.

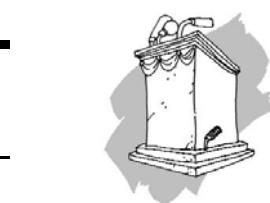
Події, факти, коментарі

Фото Г. Оборської

ГРОГРЕЗУЛЕНСЬКА ПАРТИЯ ДЛЯ НА ВИБОРИ БЕЗ ГРАВОГО БЛОКУ?

Фото Г. Оборської

Однак це були перші кроки, зазначив Президент. У другому півріччі нинішнього року слід здійснити структурні зміни в економіці. Для цього необхідно здійснити реформи в будівництві, у житловому господарстві, провести судову реформу, заявили В. Ющенко. Також Глава держави згадав, що потрібно розпочати й територіально-адміністративну реформу. І, по суті, зобов'язав членів НСНУ виступати активними роз'яснювачами цих реформ і дійти до кожного села, створивши там свою структуру.

Кучмівське кредо: "Буде економіка — буде все" — десяти разів довело свою хибність. Президент України В. А. Ющенко велику увагу приділив гуманітарним проблемам. Зокрема він зосередився на створенні в Україні українського інформаційного простору. За словами Глави держави, нині інформаційний простір лише на 25 % український, і тут потрібна активна праця, зокрема членів Національної ради з питань радіо та телебачення.

Неоднозначно, зокрема в журналістському середовищі, було сприйнято фразу Віктора Ющенка про потребу виховання касти незалежних журналістів. У "Великому тлумачному словнику сучасної української мови" з приводу касти читаємо: "Замкнена суспільна гру-

па, що зберігає свою відокремленість і привілеї. В Індії та інших країнах Сходу — замкнена суспільна група, члени якої з'язані походженням, заняттям та своїм правовим станом".

Виходячи із цього тлумачення, бачимо, що за часів президентства Леоніда Кучми в журналістському середовищі влада створювала касти, які за службу й мали відповідні привілеї. І багато з них були навіть незалежними. Звичайно, не у своєму підході до проблем, а щодо державної мови, совіті і моралі.

Усе це Віктор Ющенко піддав гострій критиці під час подій листопада—грудня 2004 року. Чому ж його вабить творення відповідно вихованої "касти" журналістів? Адже незалежними журналістами стають унаслідок уміння обстоювати свою позицію, отримуючи фундаментальні засади журналістики — рівності сторін.

Також Віктор Ющенко наголосив, що він хоче, аби партійні організації очолювали супервізоритетні люди, а невдах і злодіїв не потрібно вести під пропори НСНУ.

Деякі політологи виступ Президента на з'їзді НСНУ назвали першим стратегічним виступом Президента, у якому він висловив свою думку щодо того, як має розвиватися країна у всіх сферах жит-

тії Юрія Костенка було висловлено готовність створення єдиного виборчого блоку з єдиним виборчим списком для отримання конституційної більшості в наступному складі Верховної Ради.

Представники "Народного Союзу "Наша Україна" Петро Порошенко, Юрій Івануров і Роман Безсмертний не погодилися із цією пропозицією, і з'їзд проголосував своє звернення до побратимів про створення широкого об'єднання на парламентських виборах 2006 року. Під час цих голосувань, які відбувалися без дискусій, Президента в залі вже не було. Тому, витлумачивши звернення "чотирьох" до НСНУ, Юрій Івануров назвав його "новим форматом Блоку Юлії Тимошенко".

Прем'єр-міністр по-іншому дивиться на цю проблему. 10 липня Юлія Тимошенко сказала в інтерв'ю: "Я б хотіла побачити знову спільну команду, яка вигравала на минулых парламентських виборах, яка виграла президентські вибори. Є люди, які прислужилися цій справі. І саме цею заявю ми хотіли нападати всім, як важко було боротися, але ми вибороли цю перемогу. І наскільки нині важливо, щоб ця команда зібралася знову і перемогла на парламентських виборах. І тоді буде чотири роки спільної, ефективної командної роботи уряду, парламенту, Президента".

Можна тільки здогадуватися, чи зізнав Віктор Ющенко про всі ці колії, які виникнуть щодо виборчих утворень на парламентські вибори. Хоч варто зазначити, що з юридичного погляду Президент не може очолювати виборчий список на парламентських виборах. Проте голова Ради "Народного Союзу "Наша Україна" Роман Безсмертний повсюдно твердить, що Віктор Ющенко все-таки очолюватиме партійний список на виборах. Логічніше, щоб виборчий список очолила Прем'єр-міністр Юлія Тимошенко. Але оточення Президента й особливо Петро Порошенко побоюється Прем'єр-міністра. Тому нині вже можна говорити про створення правого блоку політичних сил на чолі з Юлією Тимошенко. Як розвиватимуться події в майбутньому, досить важко спрогнозувати, але вже нині можна припустити, що самостійний похід на вибори 2006 року не даст НСНУ великих дивідендів.

Спікер парламенту і голова Національної партії Володимир Литвин, відповідаючи на запитання про формат участі у виборчій кампанії, сказав: "Судячи з того, що відбулося на з'їзді НСНУ, можна прогнозувати, що того блоку у варіанті, запропонованому Президентом, уже не буде. Оскільки вже вимальовується два провладні блоки. Один — НСНУ і другий — на чолі з Юлією Тимошенко. Щодо мене особисто, то я готовий до переговорів, і ми продовжувамо діалог з Президентом України, а далі життя покаже..."

● Галина ЛЕВИЦЬКА,
власний кореспондент "ЗВУ",
у Києві

ЗАКОНОПРОЕКТ

На думку авторів законопроекту, законодавче врегулювання принципів кадрової політики в Україні — це один із першочергових заходів на шляху до стабільності в державі, бо недосконалість чинного механізму формування центральних і регіональних органів державної влади негативно позначається на політичній ситуації в Україні.

У новому проекті закону передбачено певну процедуру призначення високих службових осіб. Кожна кандидатура проходить через обговорення у профільних комітетах Верховної Ради, яке є максимально відкритим для громад-

КАДРОВА ПОЛІТИКА — ПЕРШОЧЕРГОВЕ ЗАВДАННЯ

6 липня голова Української Народної Партиї Юрій Костенко разом зі своїм заступником Антоном Бутейком та народним депутатом України Миколою Сидоренком на прес-конференції в УНІАН повідомили представникам засобів масової інформації, що ними розроблено й передано на розгляд до комітетів ВР України потрібний на сьогодні законопроект — "Про політичних посадових осіб в органах державної влади в Україні".

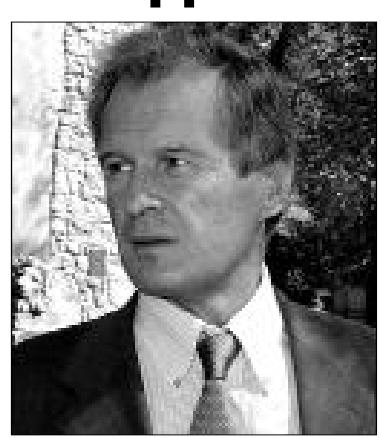
Спеціальні плями" в біографії або ж недостатню кваліфікацію. Уся інформація про кандидатів на державну посаду має бути доступною громадськості, на чий дорадчий голос треба зважати.

Крім того, професійна кар'єра деяких владів не повинна залежати від коаліційної угоди. Це стосується, зокрема, посади Голови На-

ціонального банку України.

Автори законопроекту сподіваються, що їхнє дітище витримає належний розгляд і незабаром стане законом. Журналістів закликали взяти під контроль проходження законопроекту і своєчасно інформувати про нього українське суспільство.

● Радміла КОРЖ

ПАРЛАМЕНТ

Останній тиждень засідання сьомої сесії Верховної Ради українці могли спостерігати за цікавим, але не вельми цивілізованим, видовищем: у парламенті розглядали подані урядом законопроекти, потрібні для того, щоб Україна вступила до СОТ. Цього року. Ухвалення законів означувалося величим непорозумінням, вульгарними бійками, "музичним супроводом" невгамованого верещання сирен. Новітньою "опозицією", що склалася з головних противників вступу України до СОТ — комуністів, до яких приєдналися фракції СДПУ(о) і "Регіонів України", — поперетрошено апаратури на тисячі євро. Та ще й осоромилися перед президентом ПАРЄ.

Ліпше за всіх, звісно, прокоментував подію Президент України Віктор Ющенко: "Усі цивілізовані країни проводять реформи нормально. А ми через чотирнадцять законів ледве парламенту не підпалили".

Утім, незважаючи на шалений спротив, не всі, але достатньо кількість потрібних законів було ухвалено.

Вступу найближчим часом до Світової організації торгівлі вимагає від України об'єктивний розви-

ОПТИМІСТИЧНА ТРАГЕДІЯ

ток нашої держави як демократичної, цивілізованої європейської країни. На сьогодні з 191 країні, які є членами Організації Об'єднаних Націй, 143 — члени СОТ. Товарообіг цих країн у загальному світовому обігу становить 95 %, і тільки 5 % обігу припадає на країни, що перебувають поза цією організацією. Заявки для вступу подали також Росія і Білорусь. Що більше, наш північний сусід страх як боїться, щоб Україна не ввійшла до складу СОТ раніше за нього. Бо таки матимемо преференції та переваги на економічних переговорах. Тож не так важко зрозуміти, звідки вітер дме в комуністичні вітрила...

Інша річ, що крім неодноразово оприлюднених і Президентом, і Прем'єром, і членами уряду переваг СОТівського статусу України у формі приросту ВВП, відкритих світових ринків для українських товарів, зростання експорту й наповнення бюджету — існують контраргументи опонентів: можливі підвищення цін і складнощі в галузях автомобілебудування, металургії та агропромислового комплексу. Як усякий перехідний період, зміни в економіці спричиняють кризу — на

рік або більше. Це визнають і Президент, і урядовці. Отже, треба буде перетерпіти. Чи згодиться на це добре виснажений народ України, і чи не спричинить це різкого падіння довіри до нової влади під час майбутніх парламентських виборів — питання особливе. Розуміння моменту вимагає високої свідомості від виборців. Чого сьогодні важко зажадати від нашого поляризованого суспільства. Баталії в парламенті ще раз нагадали, що передвиборна кампанія вже почалася, і буде вона не менш жорстокою, ніж на виборах попередніх. Уживатимуть і цивілізованих інструментів. Хто як буде їх застосовувати, з'ясувалося вже минулого тижня в заявах неприміренних опонентів — Юлії Тимошенко та Петра Симоненка. Пані Прем'єр-міністр запросила лідера комуністів до публічної дискусії з приводу доцільності вступу до СОТ, а Петро Симоненко пообіцяв, що силові методи, які фракція КПУ застосувала в парламенті, можуть поширитися на цілу Україну. Як жуть: без коментарів.

На цьому тлі досить виваженим

і конкретним був виступ у сесійній залі голови Української Народної Партії Юрія Костенка, який зазначив, що УНП розглядає євроінтеграційні процеси України як найкоротший шлях до високоефективної конкурентоспроможної національної економіки та європейських стандартів життя, але уряд, перш за все, повинен піклуватися про всеобщий захист національного виробника, як це робиться в інших розвинених європейських країнах, зокрема в Британії. Підтримувати всі законопроекти, які даватимуть можливість українському виробникові продавати свою продукцію без будь-яких бар'єрів і обмежень на світових ринках, і голосувати проти будь-яких рішень, що ставлять національного виробника в нерівні умови та завдають йому шкоди, — таке рішення, на думку Юрія Костенка та УНП, становить єдиний вихід зі складної ситуації.

**Коментар
віце-прем'єра
з питань євроінтеграції
Олега РИБАЧУКА:**

"Ухвалений закон щодо "пі-
ратства", відсутність якого ще до-

недавна була головною перешкодою на шляху до СОТ, знямає багато претензій. Це вже перемога на шляху євроінтеграційного розвитку України. Цей закон першочерговий, і без його ухвалення інші закони щодо СОТ можна було б не голосувати. Якби ми провалили зараз закон про захист інтелектуальної власності, то дорогу України до СОТ було б закрито. Але на відь якби ухвалили тільки цей закон — уже було б про що говорити з Брюсселем. Тепер важливо показати світові, що цей закон є й практично, а не ухвалений декларативно. І за умови ухвалення ще деякількох важливих законів можна буде сказати, що в Україні є майже всі шанси пройти до СОТ уже наприкінці цього року".

ФОНДИ І ФРОНДИ

5 липня, під час Дня уряду у Верховній Раді України, що мав тему "Про заходи уряду щодо підвищення ефективності управління державною власністю у статутних фондах господарських товариств, що приватизуються, та товариств, створених за участю держави", голова Фонду державного майна Валентина Семенюк оприлюднила не вельми веселі цифри. На обліку в реєстрі корпоративних прав держави перебуває 1375 господарських товариств, у статутних фондах яких є державна частина. З них лише 28 % мають у статутному фонду державну частку понад 50 %, 34 % мають державну частку від 25 до 50 %, і 38 % мають державну частку менше 25 %, що не дає державі можливості здійснювати повноцінне управління і кон-

ПРИВАТИЗАЦІЯ ЯК ДЗЕРКАЛО УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

троль за діяльністю таких товариств. Володіючи 1266 корпоративними правами, Фонд держмайна має у своєму підпорядкуванні статутний капітал у сумі 14 млрд. гривень. Ці дані свідчать, що Фонд володіє в основному корпоративними правами дрібних і середніх підприємств. Набула поширення практика штучного банкрутства господарських товариств, знецінення державної частки акцій, інших порушень. За словами Валентина Семенюка, усі ці процеси використовувалися потужними фінансово-промисловими групами для реалізації власних бізнес-інтересів, нехтуючи інтересами держави.

Отже, у спадок від злочинної влади ми дістали майже повністю розвалену економіку, яка, за умов

замовчування її стану, давала картина стабільності. Але стабільноті не державної економіки, а економіки тих самих фінансово-промислових груп. Держбюджет недодержував мільярди.

Як наразі потрібно розробляти нові механізми регулювання, ухвалювати нові закони в галузі приватизації майна?

Наприклад, ухвалювати закон про Фонд державного майна. Закон про реприватизацію. Але, як зазначила В. Семенюк, відповідаючи на запитання народного депутата Павла Мовчана щодо технології повернення незаконно відчуженого майна, цей закон, на жаль, зараз у сесійному залі не підтримують.

Крім того, як з'ясувалося, питання повторної приватизації

"Криворіжсталі", приватизації Українтелекому, урегулювання ситуації навколо Нікопольського ферросплавного заводу передбувають у невизначеному стані. І згодом можуть спровокувати протистояння не менш гостре, ніж те, яке викликало ухвалення законів щодо вступу України до СОТ.

Чи треба продавати той чи той стратегічний об'єкт, зокрема "Криворіжсталі" чи Українтелеком, — на це питання різні політичні угруповання дають різну відповідь. І кожне із цих угруповань дбає про свій політичний інтерес, часто-густо забуваючи про інтереси країни.

Через парламентські баталії ряд законопроектів щодо внесення змін до Закону України "Про перелік об'єктів права державної

власності, що не підлягають приватизації" ухвалювалися нашвидку, за скороченою процедурою, розглядалися швидко і пройшли не всі.

Уже чути голosi наляканіх інвесторів через невизначеність із реприватизацією. Аналітики вбачають загрозу національної безпеці через такі факти, як можливий продаж того ж Нікопольського ферросплавного російського бізнесу.

Як свідчить опитування працівників підприємств Кривого Рогу й Нікополя, їм байдуже, хто володітиме власністю, — держава чи приватні особи. Аби тільки управління було ефективним, підприємства не простоювали, кошти в бюджет надходили повністю, і зарплату виплачували вчасно.

на тому, що вибори—2006, незважаючи на те, що, без сумніву, вони будуть демократичнішими за попередні, значною мірою, за напругу та логікою, будуть схожі на минулу президентську кампанію. Є фактом різка поляризація виборчих сил, залишається актуальними деякі теми. Однією з тем, які будуть широко використовуватися різними політичними силами, як зазначили експерти, стане питання мовної політики. Ця тема може бути актуальнішою за тему федерації. Цікаво, що на питання стосовно до ініціатив Олександра Мороза про надання російській мові статусу державної Віктор Уколов відповів досить обережно: "Я не відповідаю за рішення Соціалістичної партії..."

Багато хто з учасників підкреслював, що після минулій виборчої кампанії і революції Україна має нового виборця. Виборця з іншим розумінням ситуації та свого місця у виборчому процесі. Як зазначив у своєму виступі віце-прем'єр Микола Томенко: "Цих людей уже не примусиш у школі чи на заводі підкидати бюллетені". Революція, за словами Томенка, дала народові України осянення своєрідної політичної свободи. На часі дати громадянинові можливість осягнути власну економічну свободу, ідентифікувати себе як платника по-

датків, що повинні працювати на нього ж. Поки що бачимо абсолютно нерозуміння суспільством того, що таке економіка України, бюджет держави, обіг грошей від суспільства до бюджету і знову до суспільства. Цю проблему треба розв'язувати.

Також, на думку віце-прем'єра, одним із ключових питань, яке влада досі не роз'язала, є питання відокремлення бізнесу від політики. І це основна загроза майбутнім політичним процесам. Уперше українці обирають парламент за партійними списками. Хто буде в цих списках? За яким принципом вони формуватимуться? Пан Томенко висловив упевненість, що вибори будуть на порядок демократичнішими, ніж були, і надзагроза для демократії в Україні він не бачить.

Багато також мовилося на форумі про вплив на політичні процеси адміністративно-територіальної реформи. Обговорювалося питання "нової опозиції".

Звісно, увагу експертів привернув і такий чинник політичних ігор, як російський фактор. На думку Олексія Гараня, цей фактор певною мірою буде впливати на нові вибори.

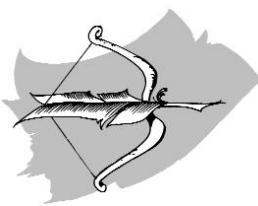
● Матеріали підготовувала Радміла КОРЖ

у рамках форума і присвячений майбутнім виборам, зібрали справжнє сузір'я імен, починаючи від віцепрем'єра з гуманітарних питань Миколи Томенка. Думками про майбутнє виборчу кампанію обмінялися директор Європейського інституту інтеграції та розвитку Дмитро Відрін, професор політології Олексій Гарань, уже названі Олег Медведев та Ярослав

Лесюк, фахівець із питань політичного маркетингу та PR-технологій Віктор Небоженко та інші. Утім, заявити свою позицію мав можливість кожний учасник форума, на віть якщо його ім'я ще не стало надбанням політичної спільноти. Але в контексті ваги майбутньої кампанії кожна думка має особливу цінність.

Усі учасники форума зійшлися

ПАРКАНОМ УЖЕ ГОДІ ВІДГОРОДИТИСЬ

РЕФЛЕКСІЙ

«Дядю, дайте копіечку... Тьотю, ну дайте копіечку», — мале, брудне, нічес... Ще не знає літер, а маючи — опанувало. Ще не вміє дбати про себе, але вже не буде голодне. Ми відводимо погляд, нам моторошно дивитись у його дорослі очі. Ми проходимо повз. Ми воліємо не помічати злодюжку. Ми кидаємо кілька копійок для вагування власного сумління. Ми рикаємо: «Немає», «Іди звідси», «Зараз як дам!», «Ах ти же мале...» Ми будуємо паркан: це не наїми народжені діти, отже, — не наші. А вони шукають своєї правди, вершать своє правосуддя. Вони теж будують паркан.

Вони блукають вулицями, базарами, вокзалами, мешкають у підвалах, каналізаційних люках, під мостами... Залізнична станція Фастів часто стає свідком їхніх подорожей. Начальник станції Ігор Леонідович Грищенко каже, що безпритульних дітей, які подорожують електричками, побільшало. А нещодавно мали приkrість: циганка потрапила під потяг біля

станції Мотовилівка. Залишила трох дітей — віком два, три і вісім років (їхній батько помер раніше). Жебрали вони в електричках. І хоч в Україні дітьми-сиротами опікуються аж сім державних установ, три дні діти жили в лінійному відділку міліції. Годували їх у ресторані, що при станції.

У лінійному відділку міліції станції Фастів кажуть, що на вулиці діти можуть жити від декількох днів до декількох років. Переважно це діти віком до 14 років. Вони залишають домівку, маючи 6—7 років. Але більшість дітей, затриманих на дільниці Фастів—Біла Церква—Миронівка (працюють на цій дільниці 120 співробітників органів внутрішніх справ), походять із звичайних сімей. Їх не б'ють, з них не знуваються, а тікають діти, бо прагнуть подорожувати, побачити іншу місця. Меншою мірою затримують дітей, які тікають із родини через погані умови проживання. Такі діти не хочуть повернутися додому. А свої злочинні вчинки вважають нормальними, такими, що дозволяють вижити.

Після затримання в дитини

з'ясовують, звідки вона. Діти люблять прибреhatи, тому всю інформацію ретельно перевіряють. Якщо дитина втекла, її повертають, якщо не має батьківської опіки або ж проблеми з родиною, долею дитини опікуються відділ у справах неповнолітніх. Дитину виряджають у притулок і протягом трьох місяців збирають потрібну інформацію. Якщо з'ясовується, що батьків позбавлено батьківських прав, дитину доручають опікунам; якщо батьки ведуть неприйнятний спосіб життя, їх позбавляють батьківських прав. Далі дитину оформляють у дитячий будинок або інтернат. Якщо дитину всиновили, через таємницю всиновлення перевіряти такі сім'ї не можна. Тому доводиться спілкуватися з директорами дитячих садків, школ, із членами вуличних комітетів. Працівники відділу у справах неповнолітніх скаржаться, що найважче — це «робота з папірцями»: довідками, листами тощо.

Якщо дитина втікає знову, її знову намагаються повернути. Працівники лінійної міліції кажуть, що безпритульні діти цікавлять їх тільки як правопорушники. Скажі-

Ми не можемо відгородитися парканом від цієї проблеми. Ми не можемо відгородити парканом свою родину від цієї проблеми. Бо наші діти будуть дихати тим повітрям, яким дихають ці діти України. Наши діти будуть жити рано чи пізно тою мораллю, яка буде формуватися нашою громадою.

Віктор Ющенко, Президент України

мо, коли кладуть на рейки сторонні предмети, або коли, розважаючись, жбурляють в електричку камінням (найбільше на маршруті Київ—Фастів, особливо на Боровій). Дехто з працівників уважає, що змінити психологію безпритульних дітей не вдається. Їх зіпсувала вулиця: багато з них уживають наркотичні речовини, алкогольних напоїв, нюхають клей, жебрають, крадуть, хуліганять (наприклад, б'ють скло в машинах). Якось у Фастові група семи-восьмирічних безпритульних хлопців напала на жінку в парку, сталося групове згвалтування. Не слід чекати, доки діти підростуть і стануть повнолітніми злочинцями. Треба відроджувати сімейні цінності, удосконалювати систему виховання.

Тож хоч би якими зробила цих дітей вулиця, вони мають право на виховання в родині, на захист своїх прав та інтересів. Як сказав міністр сім'ї, молоді та спорту Юрій

Павленко: «Це дорослі приводять своїх дітей у притулки, відмовляються від їхнього виховання, це дорослі експлуатують дітей і живуть нажебраним коштом, знущаються над дітьми за принесені зі школи незадовільні оцінки, за непослух, підкідають щойно народжених малюків під двері чужих квартир, не хочуть слухати про те, які проблеми є у безпритульних і бездоглядних дітей в Україні».

Хочемо того чи ні, але ми відповідальні за долю дітей, відповідальні, коли відводимо погляд, бо нам моторошно дивитись у їхні дорослі очі, коли проходимо повз, коли воліємо не помічати злодюжок, коли кидаємо кілька копійок для вагування власного сумління, коли рикаємо: «Немає», «Іди звідси», «Зараз як дам!», «Ах ти же мале...», коли будуємо паркан, бо це не наїми народжені діти, отже — не наші. А вони шукають своєї правди, вершать своє правосуддя. Вони теж будують паркан...

БУДНІ ВІДВАЖНИХ

— Пані Ірино, кому належала ініціатива взяти дітей на виховання?

— Таке бажання виникло в нас обох. Кілька років тому (мені тоді минув двадцять перший, ми мали Анюту, і я була вагітна Андрійком), знайомий запропонував нам попрацювати в Центрі соціальної реабілітації у Брусилові. Центр потребував сім'ї, яка б доглядала дітей. Коли ми звернулися до директора, виявилося — діти досить дорослі: віком тринадцять—п'ятнадцять років. Пам'ятаю, сказала чоловікові, що боюся. Але ми поїхали подивитися. І коли побачили, як дітей доглядають сусіди, почули матюки, — не змогли відвернутися від дітей. Діти виявилися дуже важкими. До того, як потрапити в Центр, вони мешкали на вулиці: почували, де доведеться, нюхаючи клей. Невиховані, жадібні, ледачі. Ми не відмежовувались від них: їх разом, прагнули потворишиувати. Ми з чоловіком — люди Богомільні, відвідуємо баптистську церкву. І ми привчали дітей молитися разом із нами. Я вигадала гру, щоб вони мали стимул працювати: за виконану роботу (прирати в кімнаті, застелити ліжко тощо) вони здобували бали. Коли ж до Центру привозили подарунки, діти отримували їх згідно з кількістю балів. Цікаво було за ними спостерігати... А потім я народила сина. Андрійко мав серйозні проблеми зі здоров'ям. І коли я повернулася з ним із лікарні, багато часу мусила приділяти дитині. Але роботи в Центрі не полищала. Діти бачили, як я мутилась із сином. Ніколи не забуду, як мій вихованець підійшов і сказав: «Тьотю Іро, я не хочу більше працювати за бали. Я хочу жити, я у сім'ї». Уже тоді я зрозуміла, як потрібна таким дітям родина. Однаке ми були змушені покинути роботу в Центрі й повернутися додому. Одна дівчинка, Юля, відмовилася жити без нас у Центрі. Ми взяли її з собою. Зараз

ВЕЛИКА РОДИНА

Шістнадцятирічному Сергієві, п'ятнадцятирічній Юлі, чотирнадцятирічному Жені та п'ятнадцятирічній Галі пощастило. Вони мають сім'ю. У нас такі родини називають дитячими будинками сімейного типу. Тато й мама — так називають вихованці Петра та Ірину Цибульських — узяли дітей із лікарні. Крім узятих рік тому на виховання дітей, батьки мають ще й чотирьох своїх: дев'ятирічну Ганну, шестирічного Андрійка, чотирирічного Павла та дворічну Лілю. Мешкає велика родина у селі Фастівець Фастівського району Київської області.

она вже одружена, ходить у церкву. Юля забрала до себе від матері, яка пичить, трохи сестер. Вони із чоловіком теж прагнуть створити дитячий будинок сімейного типу.

— Як починалося створення дитячого будинку сімейного типу?

— Ми звернулися у фастівський відділ сім'ї та молоді. Потім протягом 2—3 років працювали із психологом, проходили тестуван-

ня, відвідували курси, семінари. Дітей ми не обирали. Ми молилися. І всіх дітей нам запропонували. Юля і Женя — брат із сестрою. Їхня мати померла, а батька позбавили батьківських прав. Сергієві батьки теж позбавлені батьківських прав, а Галю (вона сирота) ми взяли з дитячого будинку, що на Білках. Наш будинок у селі, меблі, посуд придбала англійська органі-

зація «Надія та житло для дітей» («Hope and Homes for Children») в Україні. Будинок був неновий (він будувався під дачу) і потребував ремонту. На день Святого Миколая нас запросили в Київ і вручили ключі.

— Пане Петре, будинок потребує ремонту?

— Нам так і не переробили каналізації. Діти змущені ходити в туалет, що надворі. Маємо проблеми з вікнами. Рами нікуди. Їх слід замінити. У деяких кімнатах вікна погано зачиняються. А котел установили слабкий. Узимку тут холодно. Ми хочемо вести господарство, але сарай хоч і обіцяли побудувати, так і не побудували. Не маємо і хорошого погреба. Той, що під будинком, — теплий. Овочі, які вирощуємо з дітьми, зберігати там не можемо, а переробити його я теж не можу, адже тоді холодно буде в хаті. Ми хотіли викупити погріб у колгоспу. Зверталися до голови колгоспу, але нам не продали. Хотіли придбати незайняту (колишню колгоспну) землю. Земля поряд із нашим будинком. Нам її не продали, але, спасибі, неофіційно дали покористуватися. Ми ж не можемо засадити всю землю, що зараз маємо. Дітям потрібний майданчик для ігор. Але найгірше те, що саме через холодне приміщен-

ня не можемо взяти на виховання ще дітей. Будинок, самі бачите, великий. Кошти на ремонт потрібні чималі. *(Від себе додам: крім іншого родина потребує машини).*

— А Ви хочете взяти ще дітей на виховання?

— Так, як мінімум ще двох. Мені дуже боляче, що діти живуть в інтернаті, у тому інкубаторі. Ім потрібна справжня сім'я, любов і увага. Пам'ятаю, коли хворів мій син, як я хвилювався за нього, скільки батьківської турботи він потребував. А хто перейматиметься цими дітьми? Хто попіклується про них? Я не уявляю дитини без батька й матері. Так не повинно бути. Діти мають вчитися жити в сім'ї, скуповуватися, готовувати їжу, дотримувати порядку. Наши діти вчаться допомагати по дому, працювати на городі. Вони знають: якщо ми не посадимо город, то не прогодуємося.

— У Вас гарні клумби біля будинку...

— Клумби робив я сам. Тут після ремонту були сміття, щебінь, бур'яни. Я знав цей шар ґрунту, вивіз тачкою. Траншею прокопав, навозив землі й насадив квітів.

— Ви мешкаєте в селі рік. Як ставляться односельці до Вашої великої родини?

— Сусіди допомагають. Коли

Закінчення. Початок на с. 11

мії імені Олени Пчілки Микола Литвин, якого Олесь Гончар дуже любив і залишив у щоденниковых записах ширі слова про нього. Такою ж світлою аурою осяяні й записи про Нілу Крюкову, народну артистку України, Шевченківську лауреатку і теж нашу веселчанку, яка читала уривки з творів Олеся Гончара, і тепер слова линули з душі, справді, "ссяли, золотились у її виконанні". До голосу Ніли Крюкової додали свої голоси студентки Київського міського педколеджу разом зі своїм педагогом, кандидатом педагогічних наук Антоніною Мовчун, які прочитали уривки зі "Шоденників", і в їхньому щирому слові оживала душа письменника, адже Олесь Гончар так любив молодь і присвятив нашій юні не одну сторінку щоденниковых записів, у яких — заповіти молодим.

Святий заповіт — берегти традиції народу і його святині, славні імена українських класиків, честь яких не раз і не два захищав Олесь Гончар у прилюдних виступах, у публікаціях, а свої трагоги й болі за долю духовності нації залишив у "Щоденниках".

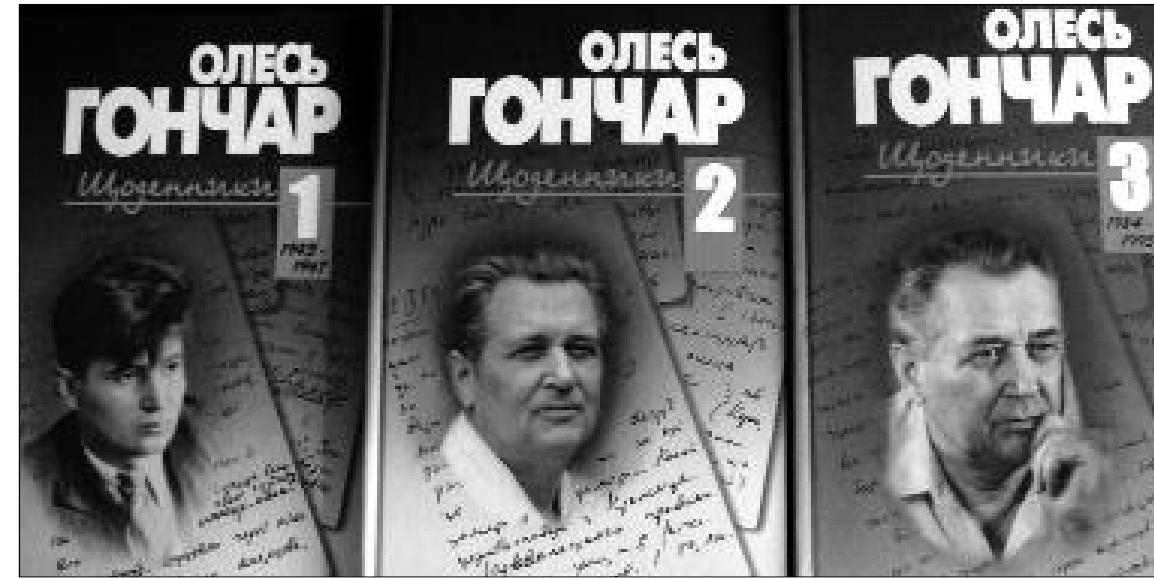
Думаючи про щоденниковых записи, згадую сповіданельне зізнання новеліста світової слави Василя Стефаника, що вся його література списана в його листах. Мабуть, справжнє відкриття секретів творчості Олеся Гончара зробимо, прочитавши щоденниковых записи письменника, а також його листи, які, віро, побачать світ у недалекому майбутньому і висвітять постать великого українця ХХ століття і долю сина свого народу.

...Як часто буває: живе між наами великий талант, а ми, сучасники, не завжди вміємо поцінувати його, зрозуміти, як багато важить його слово, поставлене на сторожі людини, відкрити силу його духу. Проблема ця не нова, але скільки непоправних втрат зазнала цивілізація через це невігластво за всю історію людства. Гинули не поміченні сучасниками генії в зліднях і збутті, згоряли на аугодії і вмирали в муках на хрестах, а воскресали в ореолі ясновидства. І хоч могил багатьох із них не відшукати, живе їхній незнаний дух. Та не було страшнішого пекла понад те, яке розвела на землі стапінщина, сплівши на голови праведників вінки із терня і колючого дроту, зіткавши для вольного духу чорний саван смрті, який темними хмаровищами затулив блій світ України. То лютувала орда, топтала цвіт народу, молола розум на жорнах репресій. Вморила голодом мільйони братів і сестер, заморозила в сибірських морозах лебедині душі, але вбити не змогла. Довго, що дуже довго вставатимуть із-під чорного савана тіні замордованих за Україну людей і показуватимуть світові свої страшні рани від тортуру, висушені голodom тіла, вигрізені душі. Йтимуть через історію нескінченими колонами німих свідків, які без слів розкажуть усю правду і випишуть на полотні часу епопею народного горя. Від їхньої сповіді ми почнемо прозрівати, і діти нації молитимуться за убієнних, і те пізне прозрівання стане початком воскресіння України.

А я враз чую, як із глибинних надр гончарівського слова, піднесенного до національної символіки, промовляє голос моого країнина з українського Покуття. То дід Гриць з однойменною новелю Василя Стефаника щиро, як на сповіді, ділиться найзаповінішим, звертається до нашадків із незлім тихим словом і пророкує нам воскресіння України:

"То як мої діти не схочуть би пошкодити м'які сътихи, то купіть шкіряну шкатулку та покладіть їх мені на груди. Кахутъ, що шкіра не гніє віками. Та ще одну прососьбу маю. Лишаю букату поля, на кого

«ДЯКУЮ БОГОВІ, що дав мені народитися Українцем»

вже ви тепер скажете, аби, як будуть згортали кістки наших стрільців у кути, то аби і з мене хоті там згорнути кілька лопат. Але високо, бо на тих костях зацвіте наша земля".

А хто ж ті святі, до яких молиться душа діда Гриця і називає їх своїми? Святі ці для нього, селянського аристократа духу, — Шевченко і Франко, а їхня віра — Україна. Дід Гриць із цією вірою прожив, цією віри не зраджує й на схилі много-трудного життя цю віру заповідає прийдешній молодій силі нації. Та й сам дід Гриць хоч оглух і "зробив собі постіль між худобою", а "передривися на молодого". То віра в Україну додала йому сили:

"Все сонце, яке я двигав на собі три покоління, воскресло в мені".

І каже цей селянський мудрець такі слова, які сьогодні будуть на-штуєть:

"Встає Франко з таким ясним чолом, як сонце, спокійно вчить нас, бо він усе знає... Наші молоді вчені були коло него такі щасливі і ясні, як бін кождому поклав золоте колісце на голову... Ми росли, діти наші множилися, всі одного духу, та війна багато їх поклали в сиру землю, а всі, що лишилися, яких ми вігодували і що їх Франко навчив, зробили однокоманду українську, а коменда, каже, має бути Україна".

Ta застогнала тяжко Україна, розіп'ята на хресті історії. Душа діда Гриць — як у заваленій хаті. Тяжко йому чути, як довкола про-клинають не ворога, а Україну та її святих, і тільки за них та страдницькою ненькою болить його серце.

"Боюєсі, що як вже буде по мені, то мої діти пообідають стіни, та Шевченка, та Франка, та всіх наших вони повидають на під. Вони ім діти помордували, вони на них дивитися не годні..."

Тож чи не чуємо ми, на жаль, і нині, в годину важкого народження і становлення нашої держави, подібних нарікань на самостійність, що є тяжким гріхом перед Україною і перед пам'яттю полеглих за її волю? Чуємо, і болять вони нам, як боліло дідові Гриць, цьому славному селянинові Грицькові Запаринюку з села Вовчківці Снятинського повіту, другові Івана Франка і Василя Стефаника, мудрому патріархові роду, що мав дарованій Богом талант любити, і лишив нам віру — "на тих костях зацвіте наша земля".

Боліли вони сучасному класикові Олесеві Гончару, який слово свое поставив на сторожі святих наших: Шевченка, Франка, Лесі та України — і ще замолоду звідав із стефаниківського новелістичного джерела, і ковтк цієї свячені води дав прозріння на весь вік.

Доля Олеся Гончара, світоточу-
ким словом на устах, яке довиря-
вальні тільки білим аркушкам у фронто-
вих окопах і в час роздумів на са-
моті мирної години, що ставала
для нього полем битви за Україну.
Відкриваються сторінки щоденни-
ків — страшна правда про війну і
праведність боріння за соборність
душ. Смерть ішла землею і косила
мільйони, падали поруч і вмирали
одран побратими, а доля вберегла
нам світоточа Олеся, і він не раз спо-
віданельно звіряв свою таємницю
щоденниковых записів як віру в Бога:

"Із чого складається мое життя?
Всі роки, скільки пам'ятаю, я
провів у надзвичайно тяжкій бо-
ротьбі, мов казковий титан з не-
людською силою, захищаючи
твірдину, ім'я якій — я, чистота
моєї душі. І ця твірдиня весь час
була в облозі, оточена незлічен-
ною кількістю гідких, мерзенних
сил. Я захищався. Я боровся. Ду-
ша моя виблискувала, як золото на
сонці. Вона була юна, чиста, пре-
красна. Але скільки можна витри-
муті відтортури! Адже ж є край і
моїм силам, адже ж маю право і я
колись відпочинти, пустивши собі
кулю в серце. Не звинувачуйте ж
мене тоді ті, які дивилися на мою
боротьбу з цікавістю, але ні в чому
не хотіли мені допомогти. Я зав-
жди був сам. Де мої зброєносці?"

"Я стаю пред тобой на колени,
Дорогой, золотой мой Есенин.
Я в страданьях подобен тебе,
Мы по болям друзья, по судьбе.
Я релігійний. Я вірю в Бога. Бо
тільки диявол, нечистий дух міг так
демонічно спотворити, знівечити
коротке людське життя, наповнити
його стражданнями, яких би вис-
тичали для сотень поколінь роду
людського".

Слухаймо Олеся Гончара — він чистотою молодої лебединії душі проспівав у літературі свою першу пісню любові й на схилі літ, молодий духом, відлетів у небеса з лебединю піснею на вустах.

Слухаймо Олеся Гончара — слухаймо уважно його соборнє слово, як віщий голос тронки в українському стелу, слухаймо душою, і чи не відкриється велика тайна, яку він залишив нам, сущим, і всім прийдешнім у дивному предивному чарі-слові.

Слухаймо Олеся Гончара — і, може, білі та голубі вітри принесуть із вічності останній крик убитого лебедя над піщаюю косою в морі, який розбивав груди і будив Україну; відповідь на передсмертний стогн в ічному стелу хлібороба Кресафта, який німо питав у світу: "А в чому річ?" — і будив Україну; заповітне слово дипломата, українца Кирила Заболотного перед вічним польотом у небеса, заглушене для людства ревом літаків, слово, яке прийде від сонця, впаде дощами на рідну землю, проросте буйним колосом і засвітить нам коло серця Україну.

Слухаймо Олеся Гончара — він навіть смертью своєю, на останній путі у вічність зібрали нас у народ, як небесно-золота хоругва, і заповітно прошептав, як молитву: "...Бережіть Україну". А Мати-Україна в глибокій тузі ховала свого Сина, ридала небо теплими липневими сльозами, святій хрест на соборі перехрестив свіжу могилу біля заплаканого вікна — той тихий вічний дім на Байковій горі, що довго болітиме Україні.

Скотилося за небосхил сонце Олеся Гончара, а в небесах любові до України святять народові його праведні слова як остання молитва на землі, запис у щоденнику за десять днів до відходу у вічність — 4 липня 1995 року:

"Дякую Богові, що дав мені народитися українцем".

Слухаймо Олеся Гончара — то голосом сина говорить зі своїм народом апостол духу.

• **Ярема ГОЯН,**
лауреат Національної премії
України імені Тараса Шевченка

СИНЕРГІЯ ПОСТУПУ

— Нешодавно відбувся кіновідеофестиваль “Відкрита ніч”, цього разу тобі довелося працювати у складі журі, — які враження?

— Перше враження від фестивалю — його якість зростає. Зі змісту програми випливає, що добір фільмів стає прискіпливішим. Щоправда, у кожній із номінацій було так мало робіт, що в жури майже не виникало дискусій щодо визначення переможця. До голосування довелося вдаватися лише двічі: уперше, — коли визначали кращий неїгровий фільм, знятий на плівку, вдруге — документальний, знятий на відео. В останній номінації конкурентами виявилися роботи “Консонанс” Вікторії Мельникою та “Анатомія пострілу” Тараса Кушніра. Особисто я голосував за “Консонанс”, бо тематично він мені близчий — можливо, тому, що свого часу займався музикою. До того ж я родом із Полісся, а там старі жінки співають так, що аж мурахи по шкірі. Хоч я розумію, що цей фільм зроблено в досить традиційній, телевізійній манері. Щодо Тараса Кушніра, то його фільм “виглянуто” лише завдяки операторській роботі, бо сама історія, на якій засновано сюжет, “рівненська” і не дуже цікава — як на мене. Відповідно, я пропонував відзначити цю стрічку в номінації “Краща операторська робота”.

— Як тобі різноманіття і розмаїття жанрів, які виявив цьогорічний фестиваль? У кожній роботі — відлучна вагабудьошкіл і традицій, але не відчувається чогось оригиналного...

— Жанрове різноманіття — це частина концепції “Відкритої ночі”...

— ...але таке враження, що більшість поданих у програмі фільмів походить із різних епох, різних країн.

— Щось таке, напевне, є. Фільм “Михайліюки”, наприклад, свідомо чи несвідомо — не буде стверджувати — знято в традиціях Одеської кіностудії радянських часів — із відповідним антуражем (хоча він і до сьогодні зберігає в побуті). А от режисер фільму “Олігарх” цілеспрямовано орієнтується на Голлівуд, принципово працює на плівці “Кодак” і зізнається, що він напаштований на бізнес-кіно, на популярне кіно, яке матиме широкий прокат і касовий успіх. Не беруся аналізувати, про що свідчить така тенденція. Просто вона є — і все.

— А що дає участь у фестивалі чи, тим більше, перемога в тій чи тій номінації молодим кінематографістам? Наскільки реально “Відкрита ніч” допомагає творчим особам знаходити вихід на міжнародні конкурси, до потенційних спонсорів?

— Те саме, що може дати будь-який інший фестиваль. Так, масштаби різні, а суть одна: тебе бачить публіка, продюсери, менеджери телеканалів, що, наприклад, і сталося з фільмом “Михайліюки”. Олександр Ткаченко, директор компанії “Нова студія” (як член журі, він переглядав усі фільми), сказав, що режисерові, який зняв цей фільм, він хоч завтра може запропонувати роботу над серіалом. Таке визнання допомагає людині долати комплекси на кшталт: “Ти нічого не вміш”; “Українського кіно немає”, “Школа відсутня” тощо. Ми так довго чули ритуальне повторення цих фраз, що відповідні стереотипи в нас дуже глибоко засили. Відзнаки фестивалю допомагають їх позбутися.

— А від кого найчастіше можна почути загадані фрази?

— Це розлито в атмосфері. Але переважно такі настрої нагнітає старше покоління. “Ветерани” по любляють повторювати: от ми, мовляв, у ваші роки знімали кіно... А нині все погано й молоді не видно.

А що ж відбувається сьогодні (приайні) так було в попередні

роки): ти приносиш до Міністерства культури свій сценарій, далі якось таємна комісія його вивчає і виносила вердикт. Середній вік членів цієї комісії, я впевнений, за п'ятдесят років. А мое сприйняття світу і бачення п'ятдесятирічної людини — зовсім різні.

— *Прогідним навчальним закладом у сфері кіномистецтва в Україні залишається Університет театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка-Карого* (зокрема лише тут навчають працювати з кіноплівкою). *Що ти можеш сказати про якість кіноосвіти у своїй Alma mater?*

— Велику роль відіграє те, що тут навчають зінмати на кіноплівку. Специфіка роботи з нею зовсім інша, ніж із відеоносіями. Кіноплівка спонукає розраховувати кожен кадр, кожен крок — інакше просто не “вкладешся” у виділений тобі ліміт матеріалу. Цей момент дуже допомагає самоорганізуватися.

Я дівчи закінчував цей університет — спочатку як оператор, тоді як режисер. На операторському факультеті перші три роки нами дуже опікувалися, — ми пачками носили фото. Влаштовували одне одному “екзекуцію”, аналізуючи роботи. Тобто відчувається напрацювана система навчання. А щодо режисури — ми більшою мірою належали собі. Були, правда, й такі педагоги (в основному драматурги), які вчили нас дуже вдумливо читати текст, заглиблюючись у психологічні стосунки персонажів, розбирати по ниточці сюжетні ходи.

Режисури я навчався в Олександра Ковали. У нього, наприклад, не було методично опрацьованої програми. Він просто показував свої фільми, дуже цікаво розповідав, як він робив той чи той епізод і тим створював таку атмо-

ваштовували собі свята. Коли ж наближалася відповідальний момент, кожен відразу напружувався і вже було не до обміну думками. Це нагадувало не інститут, а, радше, пансіонат чи будинок відпочинку (усіх застосується). Особливо якщо порівнювати з навчанням, скажімо, студентів консерваторії. У кіношників усе інакше — тонше, складніше...

— Я хочу знову повернути розмову до жанрових розспілів, побачених на фестивалі. Мені цікаво, як і чому режисер вибирає для себе певну нішу. Як ти для себе визначаєш ті картини, які знімаєш?

— Я це сформулював як жанр документального сюрреалізму — якщо це можна назвати жанром. Наприклад, у моєму новому фільмі (я це зроблю під час монтажу) герой збивається на описи своїх врахень або шизофренічних спогадів.

ВАЛЕНТИН ВАСЯНОВИЧ — ГРО ГЛОШУКИ ДАО В КІНО В ЖИТІ

Фото Г. Сборської

сферу, яка всіх студентів провокувала щось і собі розпочати зінмати й монтувати. Тобто, в такому сенсі в нас немає школи, де розписано, що за чим робиться. Комусь це до душі, тим, хто має аналітичний склад мислення, — ні. Але кіно як мистецтво, напевне, розраховане на емоційних людей.

— А що до впливу молодих кінематографістів один на одного... Чи є таке, пряміром, що коли хтось зробив класний фільм, то він стає своєрідною планкою для решти, ніжче від якої вже не можна робити?

— В інституті (тепер — університеті) у нас такого не було. Поки не треба було здавати роботу, ми просто класно проводили час,

що це таке? От зараз я тобі це розповідаю, а в голові у мене можуть крутитися інші думки чи розв'язуватиметься інша проблема. Ідеється про поліфонічність внутрішнього світу людини. Мені хочеться показати людину як цілісність, і головне — зробити це цікаво.

— Отже, виходить, саме кіно завданням єдності відео- і звукоряду може уточнити що особливість людської природи і взагалі — різноманітність світу... До речі, про змішування жанрів і зміщення ракурсів: коли я дивився твою роботу “Проти сонця”, то після спорреталістичного там не побачив, натомість побачив ефект зміщення. Це коли в кафі є документальна фахтура (справжній гончар, його робота із глиною, пошук образу) та акторські голоси за кадром, музика й режисерський задум, який теж вливає зовсім інший сенс у відзнятій матеріал...

— Так, герой — документальний, а кіно — ігрове. Новий фільм, який я знямаю, теж побудовано на документальній основі. Це історія двох подружжів, одне з яких мешкає в селі, інше — у місті. У них різний ритм

Запланувавши для наступної подачі “Синергії поступу” розмову про перспективи сучасного українського кіно (передусім — молодого), я за один день записав два інтерв’ю на цю тему (що передбачено форматом проекту) і, цілком утішений першим кроком до витворення консолідованих текстів, заходився розшифровувати аудіозапис. І раптом відчув, що не уявляю, як змонтувати поруч ці два матеріали. І контекст ніби є, і подієвих точок дотику вистачає, і за темпераментом та світовідчуттям мої візваві дуже схожі, але щось не стикується на папері, — тексти від двох співрозмовників виявилися внутрішньо близькими, проте доволі самодостатніми. Тобто сенсово все сходиться, а сенсороно — ні. Але своя синергія в кожному з них є. Ідеється про персоналістичний

лівого нижнього кутка у правий верхній. Що б це могло символізувати? Те, що люди живуть відпружено й пливуть за течією. І цей образ відразу підносить фільм на інший рівень. Краса кадру наголошує: це не просто епізод серед інших, це — послання. Глядачі читують образи-послання. І мене цікавить, як донести свій месидж.

— На кого такі месиджі, передусім, розраховано? Чи це лист Робінзона, запечатаний у пляшку, якому бозна-скільки часу пливти океанською течією, чи все ж є орієнтир, “мана течії”, яка дає уявлення про потенційного адресата?

— Я думаю, що це послання розраховане на певний культурний рівень наших громадян. Я не вважаю себе ані надто розумним, ані надто дурним. Я дуже схожий на тих, хто так само обертається в цьому культурному середовищі.

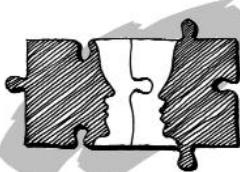
— А він існує, цей єдиний культурний простір, де, обренно кажучи, пляшка, пожбурена у воду з острова А, має шанс прибутися до берега острова Б? Чи в одному морі перебувають митець, який месиджує, і його реципієнт, на кого розраховано месидж? Уже згадана ситуація з програмою фестивалю “Відкрита ніч” наштовхує на думку, що ні.

— Я не знаю, не замислювався над цим. Але впевнений, що на території України мою хвилю відчувають і зrozуміють. Після цих фестивалів я розумію, що на них подають і оцінюють твори близькі з світовідчуттям люди, які мають набір спільніх естетичних кодів, хоч би в якій екранній картинці вони втілювалися. Для цієї публіки я й працюю. Після європейських фестивалів (Клермон-Ферран і Нансі), на яких було оцінено мою картину, я розумію, що й там, по суті, ті самі люди, що тут. У Європі наш матеріал сприймають адекватно. А от після Америки я цього сказати не можу. На тамтешніх фестивалях усе навпаки: де слід сміятися, люди не сміялися, де варто плакати — не плакали.

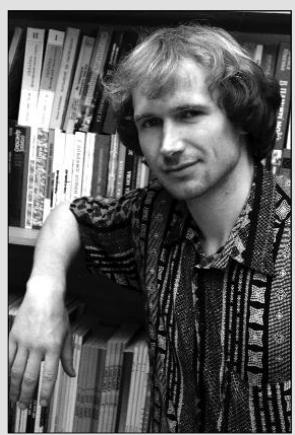
— А як впливає досвід участі в міжнародних фестивалях на творчу психологію людини, яка повертається додому? Звісно, якщо вона вирішила, що жити і працювати її саме тут і зінмати, передусім, для українського глядача?

— Не треба себе силоміць змінювати. Якщо казати про мене, то я зрозумів, що мое кіно подобається і в Україні, і в Європі, — і мені цього досить. Я не прагну, щоб мої фільми подобалися американцям. Шо мені так не сподобалося в них? Вони безперервно розмовляють, підкреслено “комунікують”, скидаючи в такий спосіб стрес і маскуючи внутрішню порожнечу. Навіщо працювати на таку публіку, коли ти можеш залишатися собою і тебе тут розумітимуть?

— Ну, тоді повернімося до українських проблем. Скажи, будь ласка, що допомагає, а що заважає знімати кіно в Україні?

вимір синергії, побудований на поліфонії внутрішнього світу. Спроба вловити передати її — не менш важливе завдання, аніж пошук синергії соціальної, що я і спробував зробити у цій подачі проекту. Зрештою, як уважає відомий український філософ Сергій Кримський, є така річ, як внутрішня соціальність. Тобто що глибше людина поринає в себе, то ширші обрії “чуття єдиної спільноти” відкриваються її назовні. Не зваживши на цей чинник, годі побудувати гармонійне суспільство.

— Нічого ніби не заважає, особливо якщо, починаючи зйомки, знаєш, який у тебе буде бюджет і що в технічному плані ти собі можеш дозволити. Правда, дуже неприємно, коли трапляється браконьєва пілівка. Але тепер я знаймаю на відео, у мене є своя камера, своя світлова установка, своє озвучення. Тому мені нічого не заважає.

— Ale ж коли ти повністю покладаєшся на свої ресурси, ти же себе свідомо обмежуєш у технічних можливостях?

— Я поки не маю досвіду роботи за великі гроші й не розраховую на великі дивіденди від кіно. Я займаюся рекламною фотографією — це гді-буде мене й мою родину і дозволяє триматися на плаву. Тому я розокремлюю для себе творчість і бізнес.

— Тобто ти зараз не готовий працювати в кіно на замовлення (скажімо, надійшло вигідне замовлення від телекомпанії)?

— Не готовий. Не хочу. У мене досить своїх ідей для документального кіно, і я працюю з продюсером Світланою Зінов'євою, яка допомагає знаходити кошти під мої сценарії. А щодо ігрового кіно, то після Франції мені надійшла пропозиція попробувати в повнометражному форматі, і я тепер роблю сценарій, але не сам, а у співавторстві. Героем цієї картини буде поет.

— Цей фільм вироблятиметься в Україні чи за кордоном?

— Поки що не знаю. У мене є запрошення на фестиваль, який відбудеться в серпні в Парижі, і тоді все з'ясується. Але те, що основні зйомки відбуватимуться тут, — це я точно можу сказати. Адже я знаю, вона мені близька, рідна, і це дуже важливо.

— А як заняття фотографією (не як технологія, а як філософія “зупиненої міті”) впливає на твою кінотворчість?

— Організовує до неподобства (сміється). Адже фото — це статична композиція, а кіно — це рух. А він, своєю чергою, розпороще увагу. За рухом можна заховати багато творчих отріхів. Маючи досвід фотографування, ти у кіно даси раду натури: точніше обираєш ракурс, чіткіше компонувати передній, задній плани, — легше стає працювати.

— I настанок таке, дещо філософське, запитання: що для тебе, як ти знімаш кіно собі на вітхі, означає краса в сучасному мистецтві? Які її критерії?

— Це те, що трапляється несподівано на твоєму шляху: діалог із кимось, цікаве освітлення або непридумана драматургія, яка розлита в самому житті, — те, що викликає захоплення і подив. Потім можна ці моменти використати у своїх фільмах. Але якщо намагатимешся експлуатувати ці образи, щоб мати соціальні чи матеріальні дивіденди, — краса помирає. Критерій краси важко сформулювати — їх відчуваєш.

• Розмову підтримував
Микола СКИБА

доме. Тому важить не “нагромаджене”, а те, що відбувається безпосередньо у процесі медіації, обміну думок — гармонізація смислових жестів на спільному полі різноманітних інтересів.

Діалог/полілог — це територія відкритості і щирості. Інакше як розмовляти і, зрештою, домовлятися? Звичайно, чому б не збиратися задля комфорних балочок між своїми, поливаючи елеем на рані, спиртом на медалі чи вливаючи отрут у вуха? А ще для додаткового градуса запросити когось із протилежного табору — на роль жертвового цапа. Проте діалоги (якщо це діалог/полілог) організуються на паритетних засадах, тобто проблему мають уособлювати представники різних позицій, і спроба зняти напругу між ними означає своєрідний катарсис. До того ж цей катарсис або його фіаско годилося б зафіксувати в резолюції з планом дальших дій. І в цьому важливу роль має відігравати постать модератора, такого собі “Стіви Облонського”, без якого званий обід (читай — “круглий стіл”) не обід, а лише нудьга й муга дискусій, а зі Стівою кожна людина, її думка, як звук в акорді, получається

середовищі”, психологічно створює зацікавленість, відпружує атмосферу, усуває зайву шумову напругу, через яку нерідко людина не висловлюється, бо не може подолати бар’єр чужої, незнайомої території.

Не забуваймо, що креативні сили в нас дотепер, незважаючи на революційні струси, перебувають на культурній периферії, звідки в мейнстрим державної стратегії їх поки що ніхто не запрошував, як народ на Майдан, наприклад. Колись, звичайно, запрошували на раду... до різних кабінетів, що, до речі, нагадує демократизоване “злиття інформації” на кшталт: ми вас послухаємо, а висновки зробимо самі. Які вони робитимуть висновки — один Бог відає! Як там, у Миколи Куліша в “Мині Мазайлі”, — вивимо все українське, щоб потім його знищити... Даруйте за чорний гумор.

До речі, про території і простори. Організовувати “круглі столи” в залах зі сценою-коробкою означає наперед усунути можливість конструктивного енергообміну, бо таїй фронтально структурований, закритий “імперський” простір підсвідомо орієнтує присутніх на

зразок: “чисті під’їзди будинків”. Бо суть навіть не в меті (бажано світлій і високій), а в тому, як ми до неї просуватимемося, тобто важить технологія руху.

Чи може євроінтеграція бути метою культури й соціуму? Чи варто інтегруватися у щось, що перевібає у стані присмерку? І чи не варто тут згадати сакральную фразу про “запарфумоване гниття старої Європи” (ідеється про відсутність пасіонарності західноєвропейського соціокультурного простору, потрібної для нового поступу)? Мова навіть не про сенс євроінтеграції, а про те, чи може напримір правити за мету. Це має вигляд: під туди, не знаю куди.

Можна довго сперечатися про поняття... утім, ніхто про них спречатися не буде, бо нема де. У країні, яка наміряється перебудувати політичну, економічну і соціокультурну системи (саме в такій послідовності, на жаль), тобто реалізувати нові принципи державотворення, функціонування громадянського суспільства, нові цінності культурного розвитку, вони ж стратегії, — totally відсутня можливість інтелектуального енергообміну: ні тобі загальнаціонального культурологічного часопису-тижневика, хоч би шомісячника (ті поодинокі, що існують, не надто регулярні), ні сучасних за духом і стилем профільних мистецтвознавчих журналів, не кажучи про те, що немає ЖОДНОї повноцінної телепрограми про культуру, як і жодної телепрограми про театр тощо. А про українське книговидання взагалі помовчимо — побережемо нерви.

Громадянське суспільство, позбавлене можливості саморефлексії! Тож про яку національну стратегію йдеться? Яких рецептів шукаємо? І яку інформацію збираємо в нашому українському гетто? Коли новітня гуманітарна, як і природничя, наука проголосує початок ери рухливих систем, у яких відбувається зміна не старих форм новими, а зміна принципів їхнього зародження і функціонування.

Своєю толерантністю, шляхетністю, щирістю й відкритістю на Майдані українці вразили цілий світ, і, насамперед, самих себе. Це ті питомі якості, котріх бракує в сучасному світі. Чому ж ми знову по-зачинялися в кабінетах, у футлярах посад і всіляких “крайніх хатах”, проводимо якісь формальні “круглі столи”, чатуємо на стільці і паралельно вибиваємо їх один із-під одного? Кого ми дуримо? Чому в нас така сильна інерція старих форм соціальної дезорганізації і психологічних настанов, до яких ми повернулися після Помаранчевого інсайту? Може, ця суто українська, воляча якість — формотворча інертність, яку ми переносимо й на соціокультурне середовище, котре потребує саме творчої спонтанності, — є тим внутрішнім ворогом, таким потрібним для українця, щоб зрушити себе з мертвотою точкою “зачарованих кіл” своєї, волячої ж, історії.

У Миколи Реріха є картина “Бенда-проповідник” — стоять сліпий бідак і розмовляє з камінням. Легенда твердить, що лінівий учень-поводир хотів поспати і сказав святому, що перед ним юрма людей. Бенда довго промовляв до каміння, а коли учень відпочив, то сказав учителеві, що можна помовчати, бо люди вже розійшлися. Святий замовк у смутку. І — диво! — у відповідь звідусіль пролунало “Амінь”.

Хіба не стратегема для нашої української культурної політики?

• Наталія ШЕВЧЕНКО

СИМУЛЯКРИ ДІАЛОГУ

Дещо про технології створення “кіл” і збирання “столів”

ся до іншої в омріяні гармонії. Модератор — не концертмейстер, а радше диригент. І, можливо, це здастся дивним у нашему й дотепер аутичному громадянському суспільстві й мистецькому середовищі, але оркестр, якщо вже скристається музичною термінологією, не заграє без попереднього професійного знайомства диригента і музикантів, а також музикантів між собою. Не кажучи вже про партитуру.

А джаз, скаже хтось, ніби відсилає до згаданого вище “творчого хаосу”? Та джаз — це ж вищий пілотаж услухання в іншому! Нібито є формальною процедурою знайомства людей, що збираються разом для розв’язання спільнії проблеми (і не думайте, що того знайомства між “знайомими” непотрібно, бо як часто ми вітаємося з кимсь, а потім питаемо в сусіда: “Це хто?”). Але таке відрекомендування людей, знане в “цивілізованому європейському

Фото Г. Оборинського

ФЕСТИВАЛЬ

Коли "мрійливі", але доволі моторне дієство сягнуло свого апогею, першою асоціацією було: після Майдану я не пригадаю чогось скільки не лише за кількістю людей, об'єднаних навколо одного центру тяжіння, але й, головне, — перенятими спільніми настроєвством. У "Країни мрій", справді, особливий зв'язок із "помаранчевою хвилею" — саме звідси, зі Співочого поля столиці, майже рік тому (4 липня) стартувала виборча кампанія Віктора Ющенка, а за тиждень (9—10 липня) тут відбувся Перший етнічний фестиваль "Країна мрій". Пригадується особливий п'єстет, суміш радості й тривоги, з якою люди приходили тоді на Співоче поле. Зустріч на цьому терені з далекими і близькими друзями, просто знайомими була своєрідним символом віри. Як, зрештою, згодом — на Майдані.

Нинішнє Співоче поле, порівняно з 2004-им, було іншим: спокійнішим, більш респектабельним і стильним. Побільшало сценічних майданчиків, якіснішим стало їх оснащення. Щоправда, поки не все складається з пунктуальністю в часі, та має фестивальної країни наразі залишає бажати кращого. Хоча це не завадило організаторам ретельно, без метушні й помітних збоїв, виконати всю програму фестивалю, а те, що відвідувачам іноді було важко відрізнити Лаврську сцену від Обрядової і чітко ідентифікувати, хто коли виступає, — дріб-

КРАЇНА МРІЙ САЛЮТУЄ

Національні традиції починаються з традицій родинних.

Президент Віктор Ющенко з дітьми та дружиною здійснили візит до Країни мрій

на мальовничі схили з мальовничо розташованими на них групами людей, то можна було вловити в цій ідилічній картиці якусь аналогію з традиційними сільськими празниками й відпустами.

Із потоку людей, які рухалися на фестивальне дійство, око з пріємністю вилювало постаті в етнічному вбранині, дібраному зі смаком і знанням справи. Хто ж завідав на свято в буденому одязі, той мав змогу туттаки, на алеї майстрів, змінити свій імідж, придбавши вишиванку, барвисту індійську хустку, виконану в техніці батики, або щось із прикрас. Привичасні публіки до української питомої естетики теж можна зарахувати до активу організаторів фестивалю. Кільканадцять вечорниць, де етнічне вбраниння правила за своєрідну перепустку, далися візнаки. От Віктор Ющенко з родиною встиг побувати лише на одній етновечірі від "Країни мрій", проте однієї з основних їхніх умов додержав. На Співоче поле його дружина і діти прийшли у вишиванках.

Після сьомої вечора епіцентром фестивалю ставала Велика сцена. На задум організаторів, команди, які тут виступали, мали продемонструвати гідні зразки world music стилю.

Севара Назархан — "ex Oriental luxe"

ници з огляду на те, що важливішою була атмосфера, яка панувала у просторі між сценами. І тут важко переоцінити унікальність ландшафту Співочого поля, де неподалік один від одного можуть виступати відразу кілька колективів, не заважаючи один одному.

Кожен фольклорний гурт спілкувався з публікою без посередників, цілком самостійно і вільно витлумачуючи себе. Таке підкреслено непафосне ставлення до традиційної культури викликало довіру до того, що відбувалося у сценічному просторі. Та їй треба якихось спеціальних рекомендацій, скажімо, хору "Басіані" з Грузії, окрім їхніх же мелодій. Три дні поспіль цей ансамбль тримав навколо себе магнетичне поле уваги гостей і учасників фестивалю. А коли доходило до танців, то українські дівчата просто в чергу ставали, аби відчути темперамент хлопців із Георгії. Але попри все кожен свій виступ "Басіані" закінчував Гімном України. Мени, відверто кажучи, дуже рідко доводилося чути від наших артистів таке шире й піднесене звучання українського Гімну. Денна програма взагалі була найменше схожа на банальний концерт. Якщо поглянути згори

Вокалістки білоруської групи "Юр'я" здивували присутніх не лише тембральними барвами, а й оригінальними аксесуарами

пейською іронією й українським почуттям гумору, однак у кожному жарті, як відомо, є лише частка жарту, а решта — правда.

Але перед тим як на сцену вийшов Майстер ритуалу — як дедалі частіше називають лідера "ВВ" — відбувся виступ головного гостя "Країни мрій" — англійської співачки узбецького походження Севари Назархан. Нещодавно двадцятирічна Севара, якою опікуються Пітер Гебрієл, стала переможницею конкурсу BBC World Music Awards у номінації "Кращий співак Азії". На ківській сцені зірка Сходу репрезентувала багату програму, створену на основі традиційних вокальних й інструментальних циклів XV—XVI ст. Музика центральноазійського ренесансу, нанизана на пружні вібрації узбецького дутара, виявила досить незвично, як на українське вухо, і надто складною для сприйняття й "виловлювання" в ній драйву. Проте з поваги до гостів й до організаторів публіка терпляче війрала терпкі пахощі східної музики. Зате, коли на сцені нарешті з'явився Олег Скрипка, фестивальний народ відпружився й пішов у "відрив". Що ж до заявленої у програмі "особливої етнічної програми" від гурту "Вогні Відоплясова", то вона полягала переважно в оновленій інструментовці старих добрих хітів. До квадриги "ВВ" по черзі приєднувалися: група мідних духових, сопілки, старосвітські колісні ліри, цимбали і, нарешті, вокalisti з фольклорного

Традиційна лялька-мотанка на пам'ять про фестиваль

ансамблю "Божичі". Під завісу пронулена композиція "Країна мрій", яка й дала свого часу назву фестивалеві. Щоправда, цього разу її проакцентували не стільки мелодійними барвами, скільки феєрверком, але й у піротехнічній обробці гімн "Країни мрій" не втратив живих сердечних стрін. Завершальним акордом фестивалю став традиційний дует Олега Скрипки і Ніни Матвіенко, який наспівом "Ой

Найкоротший шлях до мрії освоювали дітлахи на ігровому майданчику "Равлик"

на Купала на Івана" закріпили ритуальну суть фестивалю, покликаного здійснити таїнство злуків вогню і води, неба і землі, традицій і модерну, драйву і споглядання.

Микола СКИБА
Фото Г. ОБОРСЬКОЇ

Засновник:
Всеукраїнське товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
РЕєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний
редактор
Любов ГОЛОТА

Редактор
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора.
відділ політики
Олександр СОЛОНЕЦЬ
279-49-47

Заступник головного
редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Літературний редактор
Анатолій ВЕНЦОВСЬКИЙ
279-49-47

Відділ мови
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ культури
Микола СКИБА
279-49-47

Відділ літератури
Марія КРИШТОПА
270-55-57

Спеціальний кореспондент
Радміла КОРЖ
279-39-55

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Ком'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Оксана ПЕТРИЧЕНКО
278-63-69

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosviti@ukr.net
<http://slovo.prosvita.com.ua>

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617
Видрукувано з готових
фотоформ на комбінаті
"Преса України" у середньому
Зам. № 3301228

Загальний наклад — 32000
Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за досто-
вірність інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою
право редагування та скорочен-
ня текстів.

При використанні наших
публікацій посилання на "Слово
Просвіти" обов'язкове.

Передплатна ціна, врахо-
вуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на піврік — 19,18 грн.